

Вайноренс І. П.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ДЕФІНІЦІЇ ПОНЯТЬ *ТЕКСТ* І *ДИСКУРС* У ПРОЦЕСІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСПЛІКАЦІЇ КАУЗАЛЬНИХ ДОМІНАНТ У НЕБЛИЗЬКОСПОРІДНЕНИХ МОВАХ

Вивчення експлікації окремих каузальних домінант у професійному мовленні потребує поглиблених знань зі спеціальних предметів у різних галузях людської діяльності і, відповідно, визначає відбір ілюстративного матеріалу. У статті обстоюється думка про доцільність залучення спеціальних текстів як основних джерел дослідження каузальних домінант у професійному мовленні з огляду на антропоцентрично-антропокосмічну (індивідуально-колективну) спрямованість сучасних лінгвістичних студій, яка передбачає оновлений підхід до вивчення мовної репрезентації каузальних зв'язків та до способів їх відображення у професійній картині світу в близькоспоріднених мовах. Неоднозначне тлумачення суміжних понять «текст» і «дискурс» у роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників актуалізує проблему визначення їх наукового обсягу. З цією метою проаналізовано основні підходи до інтерпретації та розмежування тексту і дискурсу. За результатами проведеного аналізу уточнено дефініцію тексту залежно від вузького чи широкого розуміння в лінгвістичних дослідженнях. Окреслено ключові аспекти визначення дискурсу з позицій когнітивної лінгвістики та лінгвістики тексту. Визначаючи дискурс мовленням, «зануреним у життя», або текстом, «розглянутим у подієвому контексті», характеризуємо психологічний та економічний дискурси як різновиди інституційного. Дослідження професійного мовлення сприяє унаочненню відображення каузального фрагмента дійсності представниками різних професій у різних лінгвокультурах. Такий підхід становить перспективу подальших розвідок задля розкриття специфіки експлікації каузальних домінант на матеріалі різних типів дискурсу, вивчення проблеми відображення каузальних зв'язків, а також сприятиме розкриттю специфіки концептуалізації, категоризації та сегментації дійсності носіями близькоспоріднених мов, зокрема й фрагментів професійних картин світу.

Ключові слова: професійна комунікація, текст, психологічний дискурс, економічний дискурс, професійна картина світу.

Постановка проблеми. Відображення специфіки концептуалізації та категоризації каузальних зв'язків у професійних картинах світу, їх мовна/мовленнева репрезентація потребує оновленого підходу з огляду на сучасну антропоцентрично-антропокосмічну (індивідуально-колективну) спрямованість зіставних лінгвістичних студій [5, с. 78; 35, с. 307]. Проблематика дослідження когнітивно-семантичних аспектів експлікації каузальних домінант у близькоспоріднених мовах визначила залучення ілюстративного матеріалу з різних джерел, до яких також зараховуємо різні типи текстів та дискурсу. Неоднозначність підходів до тлумачення таких суміжних понять, як *текст* і *дискурс*, актуалізує проблему їх інтерпретації та визначення наукового обсягу (Н. М. Андронкіна, Ф. С. Бацевич, І. П. Вайноренс, Н. В. Ковальська, Н. Є. Леміш та інші).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зіставлення понять *тексту* і *дискурсу* розпочалося

наприкінці ХХ ст. зі спроб нідерландського вченого Т. А. ван Дейка (1988 р.), які продовжують викликати дискусії і дотепер. Вагомим внеском у вирішенні цього питання є доробки Н. Д. Арутюнової (1990 р.), Ф. С. Бацевича (2004, 2007 рр.), Н. Л. Висоцької (2014 р.), І. Р. Гальперіна (1981, 2007 рр.), Ю. М. Колісник (2009, 2010 рр.), О. С. Кубрякової (1997, 2001, 2004 рр.), Н. К. Кравченко (2006, 2012 рр.), М. Л. Макарова (2003 р.), О. Ю. Попова (2001 р.), Г. Г. Почепцова (1996 р.), Л. В. Фот (2015 р.), В. Є. Чернявської (2002, 2013 рр.) та інших.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити основні підходи, наукову інтерпретацію та визначити обсяг понять *текст* і *дискурс* для дослідження каузального комплексу та каузальних домінант як його складників.

Виклад основного матеріалу. Залежно від вузького чи широкого розуміння дефініції *тексту* можна умовно розділити на дві групи. Як базову

для вузького тлумачення тексту (за Н. Л. Висоцькою) доречно визнати дефініцію І. Р. Гальперіна: «твір мовленнєво-творчого процесу, що характеризується завершеністю, виступає як письмовий документ, літературно оброблений відповідно до типу, твір, що складається з назви (заголовка) і низки особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, має певну цілеспрямованість і прагматичну установку» [7, с. 46; 8, с. 18]. Широке розуміння тексту також урахує його комунікативну функцію (Гуменюк, 2002; Монахова, 2012; Орлов, 1990; Brinker, 2000 та інші).

Установлюючи кореляцію між *текстом* і *дискурсом*, Л. В. Фот доходить висновку, що текст є компонентом дискурсу, який зафіксовано в певний момент мовленнєвої (тобто дискурсивної) діяльності [26]. Якщо О.С. Кубрякова називає режим тексту 'off-line', а дискурсу – 'on-line' [16, с. 72–81], то Л. В. Фот вважає, що за суттю дискурс репрезентує текст у взаємодії з позамовними факторами (культурними, соціально-історичними, прагматичними), без якої текст – це просто «мовна реальність» [26].

Корелюючи з комунікативною лінгвістикою, лінгвістика тексту намагається диференціювати поняття *текст* і *дискурс*, вилучаючи або додаючи комунікативну ситуацію до їх тлумачення [20, с. 87]. Щодо цього М. Л. Макаров зазначає, що «у багатьох функціонально зорієнтованих дослідженнях простежується тенденція до протиставлення дискурсу й тексту за низкою опозитивних критеріїв: функціональність – структурність, процес – продукт, динамічність – статичність, актуальність – віртуальність. Таким чином, розрізняють *текст-як-продукт* і *дискурс-як-процес*» [20, с. 89]. Ф. С. Бацевич зазначає, що «дискурс – динамічне явище, сам процес спілкування, який після завершення перетворюється на текст» [3, с. 158], причому і дискурс, і текст транслюють інформацію, наповнену експліцитним/імпліцитним значенням і смислом. Намагаючись відокремити текст від дискурсу, науковець зараховує перший до одиниць лінгвістичного аналізу, а другий – комунікативного [3, с. 147–148]. О. Й. Шейгал узагальнює визначення родового поняття *дискурсу* щодо *мовлення* і *тексту*, виводячи формулу «дискурс = текст + інтерактивність + ситуативний контекст + культурний контекст» [29, с. 10–12]. Уважаємо дефініцію дискурсу Н. Д. Арутюнової, згідно з якою *дискурс* – це мовлення, «занурене в життя», або текст, «узятий у подієвому контек-

сті» [2, с. 136–137], академічною щодо гуманітарних наук.

Г. А. Орлов зауважує: «Починаючи з інтерпретації дискурсу в лінгвістиці як зв'язної та узгодженої послідовності речень і мовленнєвих актів, дискурс став тлумачитися як категорія мовлення, що матеріалізується у вигляді усного чи письмового твору різної довжини, який є порівняно завершеним за змістом і структурою, цільним, зв'язним і враховує вплив соціокультурних, екстралінгвістичних і комунікативних факторів [24]. Дискурс – це процес мовлення й одночасно його результат, репрезентований фіксованим текстом [22, с. 164; 24]. В. Є. Чернявська зауважує про дискурс на позначення конкретної фіксованої (усно чи письмово) комунікативної дії в окремому когнітивно та типологічно зумовленому просторі або сукупності співвіднесених за тематикою текстів [28, с. 14–17].

Кореляцію понять *текст* і *дискурс* також вивчає А. А. Карамова, яка погоджується з Л. В. Фот щодо перетворення тексту в дискурс на етапі переходу від аналізу текстових ознак до їх дискурсивного висвітлення. Тобто «максимально об'ємна інтерпретація тексту» досягається через тлумачення екстралінгвістичного контексту з урахуванням когнітивних процесів породження та сприйняття тексту, зв'язку з іншими текстами, а також прагматичних параметрів. Отже, *дискурс* (за А. А. Карамовою) – «максимальна одиниця тексту, предмет дискурсивного аналізу» [13, с. 22]. Дискурсу притаманні всі текстові ознаки, переломлені крізь призму дискурс-аналізу, тобто через механізми породження, сприйняття тексту, аналіз комунікативної ситуації, враховуючи позамовний й інтертекстуальний контексти. Підкреслимо, що такий підхід не заперечує розуміння дискурсу як певної сукупності текстів (дискурсивного рівня, включаючи всі «переломлені» ознаки). Таким чином, А. А. Карамова говорить про дискурс як дискурсивний текст (текст=дискурс, що відповідає й нашій інтерпретації тексту в цій роботі) і дискурс як тип дискурсу.

Бурхливий розвиток наук (філософії, лінгвістики, психології, соціології, культурології, семіотики, теорії комунікації, логіки, етнографії, літературознавства, стилістики, лінгвокультурології, педагогічної риторики) визначив необхідність подальшого уточнення поняття *дискурс*, а також виокремлення його різних типів і різновидів [1, с. 87; 23, с. 121]. Існує чотири (4) основні підходи до вивчення дискурсу: формальний, функціональний, ситуативний і когнітивний. У межах

першого дискурсу тлумачать як «надфразову єдність, складне синтаксичне ціле, цілісність котрого визначається певною системою конекторів». Другий підхід ототожнює дискурс із «будь-яким використанням мови, що припускає аналіз функцій дискурсу у зв'язку з аналізом функцій мови». Інтерпретація дискурсу в контексті соціальних, психологічних і культурно значущих умов характерна для третього підходу, який певним чином об'єднує перші два. Четвертий (когнітивний) підхід розуміє під дискурсом «феномен, що безпосередньо стосується передання знань, оперування ними та побудови нових зв'язків» [1, с. 88]. Інтегрувавши усі чотири підходи, очевидно, можна отримати найбільш об'єктивні результати. Однак залежно від завдання, яке стоїть перед дослідником, цілком слушним може бути застосування лише одного з чотирьох представлених підходів. Наприкінці ХХ ст., як зауважує Н. М. Міронова, *дискурс* тлумачився з двох основних позицій: як дискурсивна практика та як текст, що актуалізується за певних обставин [21, с. 12]. Це наразі є припустимим, не викликаючи принципових заперечень.

Досліджуючи кореляцію понять *текст* і *дискурс* у лінгвістиці та лінгводидактиці, І. В. Одінцева вибудовує такий ланцюжковий висновок: навчальний текст – засіб та інструмент комунікації → мета навчання – формування навчального дискурсу та опанування іноземної мови як дискурсивного процесу → результат навчальної діяльності – створення учнями вторинного дискурсу та вторинного (власного) тексту [23, с. 121].

Для наших досліджень надзвичайно важливим є положення про невід'ємну здатність дискурсу включати сукупність текстів, що «об'єднуються за тими чи іншими ознаками/параметрами» [10, с. 65], а також нерозривність зв'язку дискурсу та тексту [9, с. 8], позаяк виконання розвідки у межах когнітивно-семантичного синтаксису з визначенням способів і засобів когнітивно-семантичної експлікації і виводить нас на вербалізацію в текстах професійного спрямування і корпусах текстів одиниць мовленнєво-мисленнєвого рівня (пропозицій, структурних схем їх реалізації, колокацій) [4, с. 43; 5, с. 79; 6, с. 182; 35].

Не применшуючи вагомості й значення кожної сфери людської діяльності, окремо виділяємо психологічний та економічний напрями. Усе, що стосується психології, на наше переконання, безпосередньо пов'язано з духовним розвитком, цінностями й поведінковими звичками людини (Л. Р. Ахмерова, Т. П. Ємел'янова, Г. В. Калмиков

І. С. Полюк, Л. М. Семененко, І. В. Сітнова, М. Фуко, О. В. Шелестюк), а також психологічним здоров'ям індивіда, нації, людства. Економіка впливає на матеріальний бік життя кожної людини, країни, світу (Т. А. Євтушина, Р. Н. Кадімова, В. І. Карасик, Н. А. Ковальська, Май Лікунь, А. О. Ліфінцева, І. В. Новосельцева, К. В. Томашевська, Н. С. Федощенко та інші).

Г. Калмиков вважає *дискурс* психолінгвістичною категорією «з огляду на співвідношення з категорією професійно-мовленнєвої діяльності психолога» [12, с. 99]. А оскільки будь-який психолог у своїй професійній комунікації здійснює мовленнєвий вплив на клієнта, то він повинен володіти «психотехніками мовленнєвого впливу» або вміти користуватися різними «дискурсивними практиками» [12, с. 98]. М. Фуко розуміє дискурс/дискурсивні практики як сукупність мовних практик, що беруть участь у формуванні уявлень про імпліцитний об'єкт [34]. «Дискурсивні практики реалізуються через продукування різних видів дискурсів (психотерапевтичних та психоконсультативних)» [12, с. 108]. О. В. Шелестюк і Є. О. Москвіна виокремлюють популярно-психологічний дискурс, у межах якого маловивченими є тексти американської популярної психології. Дослідниці зазначають, що лінгвістичне опрацювання таких текстів сприятиме кращому розумінню психології людей різних культур, ставлення до життя та різних буттєвих речей, способів мислення і поведінки в певних життєвих ситуаціях [30, с. 92]. Н. В. Яковлева аналізує здоров'язберігальну поведінку людини у соціально-психологічному дискурсі [31, с. 70–76]. Є. Л. Ніколаєв, О. С. Сулова та Д. В. Александров вирізняють клініко-психологічний дискурс у дослідженні здоров'я людини [22], а А. О. Ліфінцева виокремлює також його психосоматичний різновид [18].

Якщо Ю. Хабермас розумів під *дискурсом* вид мовленнєвої комунікації, націленої на раціональний критичний розгляд цінностей, норм і правил соціального життя [27], то в психолінгвістиці інтерпретація дискурсу варіюється, у найбільш загальному вигляді зводяться до «позначення різних мовленнєво-мовних феноменів, що безпосередньо корелюють із комунікацією, спілкуванням, мовною свідомістю людини тощо» [12, с. 99]. Із позицій психолінгвістики дискурс представлено В. В. Красних як сам твір і діяльність у сукупності процесу та результату, де породжується мовленнєвий продукт, «[...] дискурс становить мовленнєво-мисленнєву діяльність, що вербалізується

(«тут і зараз»))» [15, с. 255]. Складниками дискурсу є лінгвістичні та екстралінгвістичні компоненти. При цьому дискурс виявляється і функціонує лише в комунікації, з чим ми абсолютно згодні.

Спираючись на наявний досвід наукового аналізу дискурсу, презентований у працях Е. Бенвеніста (Бенвеніст, 2002), Ю. Хабермаса (Хабермас, 2003), Т. А. ван Дейка (ван Дейк, 1989), Н. К. Кравченко (Кравченко, 2012) та інших, психологічний і економічний вважаємо різновидами професійного (інституційного) дискурсу, що межує з науковим.

Економічний дискурс перебуває у фокусі розгляду як вітчизняних (Ф. С. Бацевич, Л. Р. Безугла, О. І. Морозова, Л. В. Солощук, В. С. Лук'янець, І. С. Шевченко та інші), так і зарубіжних (Т. А. ван Дейк, В. І. Карасик, М. Л. Макаров, Н. Фейерклау та інші) учених. Н. А. Ковальська (2013 р.) пропонує текст, породжений у відповідній професійній сфері, називати *професійним дискурсом* [14, с. 194–195]. Таким чином, структура текстів економічного дискурсу залежить від сектору економіки (зовнішньоторговельні відносини, інвестування, виробництво тощо). Отже, економічний дискурс (як різновид інституційного, статусно орієнтованого, галузевого (за В. І. Карасиком)) можна розділити на різні професійні дискурси, як це робить Л. Май: економіко-теоретичний, торговельно-економічний, промислово-економічний тощо [19, с. 9]. Проте увагу вчених привертає не лише визначення самого економічного дискурсу та його різновидів, економічний дискурс також розглядають як об'єкт міждисциплінарних досліджень, зосереджуючись, як Р. Н. Кадімова (2012 р.), на застосуванні дискурсивного аналізу в текстах професійного спілкування (у т. ч. економічної сфери) [11, с. 132–136]. К. В. Томашевська (2000 р.) вивчає лексичну репрезентацію економічного дискурсу сучасника, що віддзеркалює «зміни у суспільній свідомості, ментальності носія мови, активні процеси» [25, с. 3], які, маючи соціальне підґрунтя, відбуваються в лексиконах різних сучасних мов. Н. К. Кравченко зауважує,

що рівень дискурсу є проміжним між текстом і соціальним контекстом, причому і текст, і дискурс є сутностями, що конституують одна одну: «дискурс конструює соціальну та політичну реальність, тоді як соціальний контекст форматує дискурс» [17, с. 22]. У наших попередніх розвідках [4; 5; 6; 35] під час аналізу (дискурсивних) текстів ми дотримуємось соціокогнітивної моделі Тойна ван Дейка, яка акцентує на такому когнітивному процесі, як «зберігання досвіду індивіда як ситуативної моделі у короткостроковій та довгостроковій пам'яті» [5, с. 81; 9, с. 33]. Це означає, що контексти є «суб'єктивними конструктами учасників», тобто на текст або мовлення впливає не «сама по собі» соціальна або політична ситуація, а те, «як учасники уявляють, розуміють або якимось іншим чином конструюють характеристики такої ситуації, що стали для них релевантними» [17, с. 2].

Висновки і пропозиції. Фокус будь-якої комунікації на певну професійну тему, як правило, спрямований на відображення окремого фрагмента професійної картини світу, а тому за силою перлюкутивного впливу на адресата вивчення текстів професійного дискурсу має велике значення і є актуальним. До того ж залежність життя людини від результатів професійної діяльності вимагає як правильності формулювань мовленнєвих висловлень, так і навичок їх інтерпретації, зокрема й тлумачення різноманітних вербалізаторів, що реалізують різні концепти в спеціальних контекстах. Здатність мовних одиниць (серед яких лексеми *effect* та *ефект*) функціонувати в контекстах різних галузей життя зумовлює необхідність їх усебічного дослідження.

Перспективним убачається подальше дослідження каузальних доміант у неблизькоспоріднених мовах із залученням достатньої кількості різних контекстів (фрагментів) у (дискурсивних) текстах професійного спрямування, що сприятиме визначенню специфіки концептуалізації та категоризації дійсності представниками різних професій та лінгвокультур.

Список літератури:

1. Андронкіна Н. М. Понятие «дискурс» в междисциплинарных исследованиях и его содержание в методике преподавания иностранных языков. *Мир науки, культуры, образования*. 2008. Вип. 3 (10). С. 87–91.
2. Арутюнова Н. Д. Дискурс. (сс. 136–137). Ред. В. Н. Ярцева. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 688 с.
3. Бацевич Ф. С. *Основи комунікативної лінгвістики*. Київ: Академія, 2004. 342 с.
4. Вайнорене І. П. Когнітивно-семантична складова каузальної доміант «ефект» в англійському та українському економічному дискурсі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Т. 30 (69). № 2. Ч. 2. С. 43–48.

5. Вайнорене І. П. Когнітивно-структурна та пропозиційно-змістова складові каузальної домінантної «ефект» в англійському й українському психологічному дискурсі. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. № 9. Т. 2. С. 78–84.
6. Вайнорене І. П. Типи ефекту в українському психологічному дискурсі за результатами застосування корпусного підходу. *Переяславська мовознавча толока* : [збірник тез І Міжнародної науково-практичної конференції], (Переяслав-Хмельницький, 19–20 вересня 2019 р.). Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди. С. 183–185.
7. Висоцька Н. Л. Сучасні дослідження поняття «текст» у мовознавстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. Серія : Філологія. №10. Т. 2. С. 46–48.
8. Гальперин І. Р. *Текст как объект лингвистического исследования*. [5-е изд., стереотип.]. Москва : КомКнига. 2007. 144 с.
9. Дейк ван Т. А. *Язык. Познание. Коммуникация*. Москва : Прогресс. 1989. 312 с.
10. Иванова Е. В. Когнитивное моделирование образа природы в медийном экологическом дискурсе. *Вестник Челябинского гос. ун-та*. 2009. Вып. 41. Филология. Искусствоведение. 7 (188). С. 65–72.
11. Кадимова Р. Н. Деловой экономической дискурс как особый вид социальной деятельности. 2012. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/delovoy-ekonomicheskiiy-diskurs-kak-osobyy-vid-sotsialnoy-deyatelnosti>
12. Калмиков Г. В. Дискурсивні практики як компоненти професійно-мовленнєвої діяльності психологів. *Психолінгвістика*. 2016. Вип. 20 (1). С. 98–111.
13. Карамова А. А. Текст и дискурс: соотношение понятий. *Вестник ЮУрГУ*. Серия «Лингвистика». 2013. Вип.10. Т. 2. С. 19–23.
14. Ковальська Н. А. Релевантність економічного дискурсу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. 2013. Вип. 38. С. 193–196.
15. Красных В. В. *Основы психолингвистики*. Москва : Гнозис. 2012. 270 с.
16. Кубрякова Е. С. О тексте и критериях его определения. *Текст. Структура и семантика*. Москва. 2001. Т.1. С. 72–81.
17. Кравченко Н. К. *Практическая дискурология : школы, методы, методики современного дискурс-анализа*: практическое пособие. Луцк : ЧП Гадяк Жанна Владимировна, типография «Вольныйполиграф»™. 2012. 251 с.
18. Лифинцева А. А. Категория психосомастического в психологическом дискурсе XX века. *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта*. 2015. Вып. 5. С. 86–92.
19. Май Лікунь. Російський економічний текст у функціонально-стилістичному та соціолінгвістичному аспектах : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. Сімферополь. 2008. 15 с.
20. Макаров М. Л. *Основы теории дискурса*. Москва : Гнозис. 2003. 280 с.
21. Миронова Н. Н. *Дискурс-анализ оценочной семантики*. Москва : НВИ – Тезаурус. 1997. 158 с.
22. Николаев Е. Л., Сулова Е. С., Александров Д. В. Клинико-психологический дискурс исследования здоровья. *Вестник Чувашского университета*. Психология. 2010. № 4. С. 164–170.
23. Одинцова И. В. К проблеме соотношения «текст» и «дискурс» в лингвистике и лингводидактике. *Вестник КГУ*. 2017. Вып. 2. С. 121–125.
24. Орлов Г. А. *Современная английская речь*. Москва : Высшая школа. 1991. 240 с.
25. Томашевская К. В. *Экономический дискурс современника в его лексическом представлении*. Санкт-Петербург. 2000. 532 с.
26. Фот Л. В. Текст и дискурс в системе языка и его функционировании. *SCI-Article.ru*. № 19. 2015. URL : <http://sci-article.ru/stat.php?i=1425629575>.
27. Хабермас Ю. *Философский дискурс о модерне*. Москва: Весь мир. 2003. 416 с.
28. Чернявская В. Е. Дискурс как объект лингвистических исследований. *Текст и дискурс. Проблемы экономического дискурса*. Санкт-Петербург : Изд-во СПбГУЭФ. 2001. С. 14–17.
29. Шейгал Е. И. *Семиотика политического дискурса*. Москва : Гнозис. 2004. 560 с.
30. Шелестюк Е. В., Москвина Е. А. Концептуальный состав американского популярно-психологического дискурса. *Вестник Челябинского государственного университета*. 9 (405) Филологические науки. 2017. Вып.108. С. 83–95.
31. Яковлева Н. В. Здоровье сберегающее поведение человека: социально-психологический дискурс. *Личность в меняющемся мире : здоровье, адаптация, развитие*. 2013. Вып. 3. С. 70–79. URL : www.humjournal.rzgmu.ru.
32. Dijk T. van. *Prejudice in Discourse: an analysis of ethnic prejudice in cognition and conversation*. Amsterdam : J. Benjamins Pub. Co. 1984. 170 с.
33. Dijk T. van. *Discourse and Context. A Sociocognitive Approach*. New York : Cambridge University Press. 2008. 267 с.
34. Foucault M. (1972). *Archaeology of knowledge*. New York : Pantheon Books. 1972. 254 с.
35. Vainorenien I. P.; Lemish Nataliya Ye. Multidisciplinary Aspects of Causality As of an Ontological and Epistemological Category. *Journal of History Culture and Art Research / Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*. 2020. Vol. 9. No. 1. С. 305–314.

Vainorenii I. P. DEFINITION OF TEXT AND DISCOURSE IN STUDIES OF CAUSAL DOMINANTS EXPLICATION IN FAR-RELATED LANGUAGES

The causal dominants studies in professional speech require a thorough knowledge of specialized subject matters in different fields of human activity. Hence, it directs a selection of appropriate illustrative material. The paper rationalizes the idea of causal dominants studies on the material of special professional texts as main sources on the ground of expedience and following an anthropocentric and anthropocosmic (individual and collective) direction of linguistic researches. This modern approach specifies the speech representation of causal relations and characterizes methods of their reflection in the professional worldview of far related languages. Ukrainian and foreign scholars interpret such related concepts as 'text' and 'discourse' ambiguously. Thus, the situation makes it relevant to study the scientific scope of these concepts. For this purpose, the main approaches to the interpretation and differentiation of 'text' and 'discourse' concepts are studied. The definition of text is clarified in accordance with its narrow or broad meaning in modern linguistics. Key aspects of the definition of discourse are performed from the standpoint of cognitive linguistics and text study linguistics. Interpreting 'discourse' as "speech immersed in life" or considering 'text' as a phenomenon of "action-in-process context". At the same time, we characterize psychological and economic discourses as types of institutional ones. Professional speech researches contribute to a clear reflection of a causal fragment of reality by representatives of different professions in different linguistic cultures. Moreover, this approach defines the prospective for further research in the field of specifics of causal dominants explication, objectified in different languages of the world, on the material of different types of discourse. In turn, it will help to reveal the specifics of conceptualization, categorization, and, accordingly, segmentation of reality by representatives of far-related languages, including fragments of the professional worldview.

Key words: professional communication, text, psychological discourse, economic discourse, professional worldview.